

J. Skjerve, Sk.
nypt. 1733.

3957

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
| ARKIV

1

Dessa uppdeckningar äro, som jag själs kört i min barndom, och som jag själs endels varit med om. För i tiden var ju gott om kläcka gubbar och gummar som ordinerade allting till sjukdomar. Dessa uppdeckningar äro inte sägner, för de äro i verkligheten.

För i tiden troddes ju att goavätta badde i husen, de var ju farligt att stå ut skällhett vatten, för då skälla di henne. Di bruka alltid innan di slo ut vattnet å spotta, så sa di på samma gång, sjta de goavätta alla skällar ja de. Var de så hon blev skällad, så kunde hon sätta edd på gården, eller nåt djur eller människa ble sjuk.

Om sådant hände fick di söka när klok, men di bruka med offer, som kasta en präng ut, eller sätta ut mat, eller även strö krut i kring husen. Goavätta var en god varelse om hon inte blev förnämnd älver, de var ofta di trodde di kom i före vid i bäckar. Di fick väk, de kallades älvaderid, fick di inte hjälp ble di sinder brutna.

Då hade di antingen nånting di varit i å kasta i vattnet, eller tog di av vattnet å tvätta med, å sen slog dit de igen. Men allt skulle de först behandlas av en klok med signeri.

Aren mot utslag tog s rimmande vatten i tvätta med, sen slogs de dit igen. I bland tog di sdenar av en bäck i stök över de enda med sen las di tillbaka igen.

Fästa sjukdomar vid ett träd, det brukades mycket för. Där nere i västre väng, bodde en kvacksalvare som di kalla för stenkun, han lota för allting. När han lota för tandvärk, så kom han med ett lausasöm di skulle sticka i tänderna så di blödde, så där kom blod på sömmed. Sen gick stenkun ut, i slog de i ett äblaträ, som där stod i haven utan om huset. Där var så fullt av spik i de träet. Men de e för därt, för åskan sto ner till stenkuns, så de brände. Men där ble stad många spik i de trädet.

Ett fall av sådant som födes vid träd, var, att stenkun vigde en vid ett träd. De var Anders Andersson i Märsta, han blev vigd vid en bak hemma vid sin gård. Om han så knut de den sämsta tiggetas fick han herme inde. Anders så sökte en likadon klot, vinninga kjäring, hon bodde i Vinninge hon höste honom. De her berättats vi minner, han var född i Lyby. De hände men hon var hemma, de e över 60 år sen

Skåne
Frosta
B. Esjinge år 1923

3957

Upp: Annette Sörensen
om äsplinge

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

3 ARKIV

3

Vid stenar där be-fades också, men de skulle vara jirdfasta stenar.
När di skulle avvinja glötta dien, skulle di gå tiggande i fastande en
morgon innan solen gick upp, i de glötten med, i sitka på en sådan
sten i låta glötten dia. Se skulle inde glötten få mt i tänderna.
Stenar som var en hela i så regnvatten stanna, där bruka di tvätta
händerna i de vattenet. De va di som hade vårtor så skulle di gå bort
Men för vårtor, bruka di även där som var en grind, di regndropparna
som hängde på teshéenen di skulle di blöta på vårtorna.
Di glötta som hade skäver, (engelaka sjukor) så skulle di sova i ett limme
sen skulle de grävas ner under en jirdfast sten, eller även under
trappstenen. Men de var även i vissa fall, att ett sådant limme
skulle di väta på, sen skulle de ligga på ett ställe som varken
sol eller måne kom. Då bruka di i stoppa de i bakugnen.
De skulle inde vara när där ildes, eftersom då limmet torka skulle
sjukdomen torka bort. Men de va för beckrot som de medlet
skulle användas. Men grava ner under trappstenar de bruka di ju,
di satte stål, eller stoppa ner krut, även dyvels treck, som skydd mot mt.

Ph.
C. Bergman

Snelle Sonen

1933

3957

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

4 ARKIV

4

Gravar brukades mycket vara till affers ställe. Där buka di kasta ner dylikt i den, men den stod öppen. Skäver de kofas ju på så många vis, även i graven kastas något som en glött seris i.

Di som välte i sönnen, bruka di antingen ta nånting som di vätt på, å kasta i graven, eller låta den som hade den å komma kasta vatten i graven en morgon innan solen gick upp. Mot annat lyde, eller utslag, brukades även att få de vattnet som di tvättat liket i, å tvätta med, sen släde i graven. Även nåt och dräd som di använt vid liksvepningen hade di som botemedel, sen lades de antingen i kistan eller i graven. Om döda som di trodde där gick igen skäddle di synaler runt omkring i kistan, för de skulle hindra att han, eller hon inte kom igen. Ett medel att kofa kälder, eller utslag, var att di gick till en döt och lät den taga på de onda. Även botades skäver med att taga glötten i kring kistan som ett lik var i. Di bruka även att gå till kyrkogården å låna eller figga jord, på en grav. Så skulle di som på den jorden, sen skulle di bära bort den igen å lägga den där di hot den. Jord från kyrkogården, de var sigd jord den ansågs ha stor kraft.

Ben från kyrkogården har mycket använts. De var i hälliga ben som di låna, så blåste di genom dem på de onda. De var utslag eller bödder som de gällde. Här var klaka, eller trolldrager som hade hoskalla från kyrkogården, som di hade till signeri. Här var en sådan, hon bodde här inne i skogen. Anders Pärskan, hon e död för ett par år sen. Hon hade hoskalla, o i hälliga ben från kyrkogården som hon använde. Hon hade allt signeri för sig. Hoskallen av kyrkogården vet jag åtminstone hon använde på så sätt. När kyrklingar precis var kläcka av ägget lät hon den komma igenom en sådan skalle, för så skulle aldrig haken ta di hönsen.

Idyrkogården har alltid använts till plats för botande av sjukdomar. Här har varit di, som varit i hornet o fött bly av klockorna. De skulle vara att stjupa över en sjuk då den kommit över ont, eller en död gick igen. Eller när var sjuk o ingenting ville hjälpa tog di av kyrkklockorna. Tandvärk har di även botat med att gå till gravar, eller till kyrkan. Di skulle ju ha nåt plagg som di varit i som skulle i graven.

Skåne
Flytt
Ö. Aspinge

Myrby, Amalia Ericsson
Öspinge

3957

Boda sjukdom genom att draga dem genom ett träd. Det är för skåner som de har gjorts. Det skall vara ett träd som är helt i stammen nere vid, så har klyvts upp i, samt väst i höj igen. De skall vara så, att stammen är klurd på ett stycke, den skall vara väst på de sättet. De gjorde de samma vad slags träd, bara de var på så sätt klurd. Där som var ett sådant träd ansågs de ju som en stor underlighet, de trädets skulle ju stå i alla händelser.

Di gick dit i tog glätten igenom, di offra inte, bara tog glätten igenom. Flygröme, de togs även. Då tog di en rak käpp, så klurdos den så, att den inte fläcktes i båda ändar, utan att den höll där. Bara mitt åt var den fläckt, så trädtes glätten igenom den fläckningen. Flygröme de var sådant röme, som väsete alldeles enstaka på någon plats, fåglar hade haft en knist i flugit i väg med, så de på så sätt planderat sig själv. Flygröme brukades när di gick stegruta. Även i redskap som där skulle dräkita så togs flygröme, för då kunde ingen förgöra redskapen. Glasse brukades mycket att lägga hasselknista runt omkring potetisen när den stäckades, så gick

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

inde råttorna på potatisen. Hälleluskar har mycket använts när nåt
 skulle botas, såsom utslag eller dylikt. Då tog di ositad mjölk i tvätta
 med, sen slogs de till en hälleluske. Även träd som där var en helå
 i stammen, så där stanna regnvatten, de råttmet togs i tvätta på
 värtor, eller dylika missgrydande växter. Men allt skulle göras
 innan solen gick upp. Men på sätt å vis offera di vid vad sorts
 träd som hälsk. Glätta som hade utslag, så di trodde de var lyde
 av något väst slag. I bland fick di utväxter i ansiktet som trod-
 des vara av kärnbär, eller plommon, eller dylikt. Då togs av de träd-
 det som di trodde de var av, å lades i rinnande vatten, å tvättas
 med, sen slogs de till trädets. Eller tog di kvisten av trädets, som
 brändes upp, askan gnedes över de mda, sen lades den till trädets igen.
 På samma sätt med stenar som di trodde försakab lyde. En sten
 togs av den plats där di trodde de var av, med den ströks över med.
 Sen lades den dit igen. Allt skulle göras innan solen gick upp, eller
 sen den var morgängen. Ägg brukades även som offer. Di tag av nag-
larne på händer och fötter å stoppade i ett ägg, sen sattes de ut till fögla-

3957

Daggen traddes mycket innehålla stor kraft. Barnkläder som hängde ute skulle alltid tas in innan solen gick ned, eller innan daggen föll annars fick de hänga ute till om morgonen daggen var av. Skulle de bota något med dagg, var de midssommar dagg. Men de var ju utslag eller fräkner, som de brukade tätta i midssommar dagg.

Blommar har alltid varit mycket i övertro. Lammhornsblommar har trots äga en stor kraft som rökelse. Blomster, blandning av alla sorter glockade midssommar affon togs till rökelse. De torkades först. Elden har där ju offerats mycket till. Allt som syntes vara något egendomligt misskänktes vara troldom, de skulle eldas upp.

Sven kläder som en sjuk varit i brändes upp. Bränder, som togs där som varit eldsvåda, lades i vatten & tröskades med. Klädes persedlar, som strumpband, limme, kjolfällar, kläde, näsdukar offerades. Men de var ju så, att de sökte när klok, så befallde hen att de skulle brännas upp. De blev ju först behandlat av den kloke, med signeri. Den sjuke skulle först sova i de. Där var kloka som kunde locka människor till att bränna upp värdefulla saker.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

8 ARKIV

8

Skåne
Frosta
Ö Esbjörge uppt. 1955

3957

M/18 Anette Jonsson

april

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

9 ARKIV

9

Offerkällor, har här funnits nere i Skåne i en åker som tillhörde Nils Persson. Han som berättat om den, hörde på den åkern som den var belägen, de var en brunn. Han sa där låg många jöngar i den, men där var ingen som våga röra dem. De ansågs mycket farligt att ta sådant som di hette i källor. Då blev di sjuka, eller när annan olycka skedde. Men jag minns själv som liten, för di var här många kloka gubbar & gummar, di tala om di skulle offra till Sankt Olofs kyrka, & Flammarlunda kyrka. Di sa di va så gamla så di stött i Lyndafloden. Här va bäckaren, & käringen, di levde på 80-talet, & dödades på 80-talet, för en 40 år sen. Hon, käringen, tog emot sådana offer de var pengar som hon tog emot, men på vad sätt hon ställde om så offren kom dit vet jag ej. Om nåt sådant offer hjälpte för nåt ting vet jag inte heller.

Vatten som var rinnande, de var alltid drath för att vara tillhåll för onda väsen. Imen mildsommars var vattenet mycket farligt. Bada di imen mildsommars kunde di bli färdärvade, di kom i före vid vattenets onda makter.

Ståne
Frosta

O. Åspinge ymt. 1933

3957

Myrt av Annette Lundeberg

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

10

10

En havande kvinna gick alldrig över ett rinnande vatten utan att an-
tingen ha stått på sig, eller kasta i vattnet. Annars kunde onda
makter fördärva foderet. Även brukades gå till rinnande vatten i
tvätta sig, men de skulle vara innan solen gick upp.

Nordrinnande vatten där som sådant fanns, men det är ju sällsynt
att vatten rinner mot norr. Där omkring finns inte, men jag har
hört att där som sådant var kom folk långa vägar i från, å tog
av vattnet med hem, även tvätta sig i det, men di var där.

De skulle hava en underbar verkan att bota för allting.

Vid vattendrag där växtes ju alltid bäckhästen, även gastablås.
De hände till att folk kom i följe med gastablås, i bland kunde
di blåsen följa med hem. Då brukade di ta en päng å kasta till
de som ersättning, och även för di inde skulle skada dem.

Liken som kom från kyrkogården, de troddes vara något som den
döde kom å sökte. Där brukades för att hindra de, så sattes stäl
i jorden, även synåtar brukades sättas i dörrar, eller stäl utan om
dörren, de onda, eller den döde hade ingen makt att gå över de.

3957

Vivvelvindar, de draddes för att de var drollpucker som kom. När de mötte en sådan skulle de kasta sin kniv i den, för kniven var ju av stål. En sägen som jag hört sen jag var liten, en dräng mötte en sådan vivvelvind, så kasta han sin kniv i den. När de vinden var förlit så hade han kastat kniven i sidan på sin mar. De var hon som var i vinden. Mycket ont, som verk eller utslag draddes komma i före vid i vinden. Då brukades mycket med ositad mjölle som de tvätta med, sen slog ut med vind.

De brukade även mot ont, särskilt tandvärk, ta gärdar, så stå så att de kasta ärderna över axeln med vind.

Offra av fett eller dylikt var även på så sätt, att när de såra sig svårt av något till hygge så för att de lättare skulle läkas. Om de var en kniv eller smars eggjärn stackes de ner i en fläskbit, så pass stort att eggen blev sittande. Där skulle de sitta till såret blev läkt, sen skulle fläsket gravas ner.

De brukade även för att stilla blodflöde som de fett av eggjärn, de vira lugg om eggjärnet, när de blodflödet stillats, brändes bygget.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

11

ACC. N:R. 3957

Landskap: Skåne Upptecknat av: Annette Larsson

Härad: Frosta Adress: Åsänge

Socken: _____ Berättat av: Nils Lövgren

Uppteckningsår: 1933 Född år 1854 i Åsänge

Uppteckningen rör Offer mot sjukdom

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3957

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

12

Språk har även använts som offer. Brännvin eller ren sprit har använts till signeri mot sjukdom, sen hällts på en flaska i kasket i vattnet med strömmen. Di som har gravat på kyrkogården har i gamla graver hittat flaskor som där varit brännvin på. Men di har ej vågat söta den, utan låtit den ligga.

Offer av blod är mera av egendomlig art. Mot lyde som skulle botas t. ex. di som vätte i sömnen, så tillgreps alla medel. Ett sådant var att den som hade den åkomman skulle leta i hjärt en levande mus. De var föreskräckt, men här finns di som har gjort de.

Ett medel mot skärr var blod av någon, di stack hål på en finger å tog blod, samt gav glätten, eller om de var någon stöne.

Ett annat var, di som hade slaganfall, så skulle hjärtat tagas av en hund, de blodet skulle den sjuke ha. Men de var ju enstämde fall. Anders Pärskan skulle alltid ha hara blod, skallad hjärteblodet, de skulle hon ha till signeri och offer.

En berättelse om ett sådant offer, av Längren som har berättat de. Och
 att det är sanning och inte överdrift är säkert. Hans egna ord äro:
 Di talade ju så meed om dinne härna Olsen där i frue Malmes (helbragdagan)
 här va så många som to did. Så tänkte ja äd ja foek försiga ä ta
 did, mä omma. (hans tös hon var födervad i handlen) ja skrev te na äd
 hun skälte möda me ve Läm. (Lind) så skälte ja följa mä na eng de
 dinne härnada (bålsius) öknamn. Naur is de kom did, ack herre jässe
 där va ju så men människor så de dro engan is kom de nom.
 Så hade han en lang förbarnad plattform is skälte legga på knä
 paur män han ka. Vi lau alla te bridds, så skälte han be för äjn
 ätte en an, ä en skälte legga där män han ka för di andre osse.
 Ack herre gud en va såint kröbling, de gjorete ju ont i knäen.
 Naur is legged män han läst lid, så liä som hun käme lötte näven
 så tänkte ja de sar ju ud som de jätr. Så sa han is skälte
 bekäma vår synd, män ja tänkte, där kan ente fan bekäma
 allt för de, ä där va samma stakkala di talte ju om så meed
 ä se skälte en legga på knä men di hörde ye allt. De va

3957

de varsta ja vad ude får, å skälla tegga på knä en sädden ti.
Lå haugte han ju om ja hade soust? ja mitt jøvla nöd, sa ja.
Lå kua han me de å gau ätte dosan, de va en fin selverdosa.
De va synditt, ja feek ende ha den, udon ja skälle slänga den
i men. Ja tänkede, ja kan de jälna så faur de gau, så ja slängde
den did. Lin ble si fri, men naur si kom ud, så va de liadont,
hun kämme ende ta bättas. Lå hade ja mitt färbarnade nöd
ölajt min fina dosa, de va de färargliaste får ja hade faud den
au nabbona naur ja fölla si aur. Lå skälle den fä hänner locka
me te å kölna opp den, å gi nom gränga de.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
14 ARKIV

14